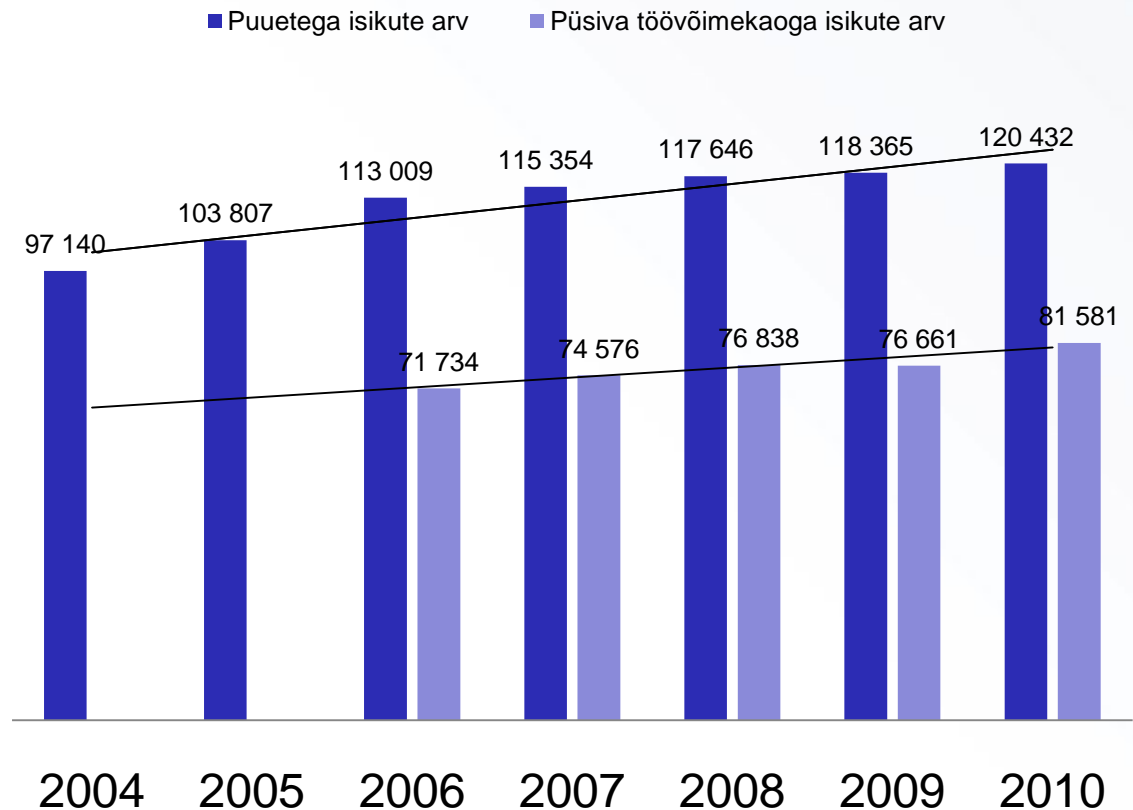

Riigi tegevus puuetega inimeste ja töövõimetuspensionäride toetamisel

Liisi Uder
auditijuht
6.12.2010

Auditi ajend

- Puuetega inimeste arv on 9 aastaga tõusnud 38% võrra. Töövõimetuspensionäride arv on tõusnud 75%.
- Riigil kulub puuetega inimeste sotsiaaltoetustele ligi kolmveerand miljardit, töövõimetuspensioone makstakse 2,5 miljardit krooni ulatuses.

Auditi põhiküsimus ja kriteeriumid

- **Riigikontroll küsis**, kas puuetega inimeste ja töövõimetuspensionäride toetamise süsteem on säästlik ehk et kas igakülgne abi jõuab nendeni, kes seda tegelikult vajavad.
- See saab olla ainult siis nii, kui riik suudab puudest tulenevaid lisakulusid hinnata.
- **Hinnangu andmisel kasutati järgmisi kriteeriume:**
  - 90% puuetega inimestest kasutab otsetoetusena saadud raha puudest tulenevate lisakulude katmiseks.
  - Puuetega inimesed saavad abistavaid teenuseid, sõltumata elukohast.
  - Töövõime kaotanud isikule makstakse töövõimetuspensioni vaid juhul, kui ta ei ole võimeline endale elatist teenima.
- **Riigikontroll ei hinnanud** puude raskusastme määramist ega puuetega laste toetamist

Puuetega inimeste toetamine (1)

Hinnangu andmiseks:

- Hinnati puuetega inimeste retseptiravimite kasutamist;
- Hinnati paljud puuetega inimesed on ostnud abivahendeid maavalitsuste kaudu (ehk siis riigi abiga) kasutades igakuist toetust omaosaluseks;
- Hinnati kohalike omavalitsuste valmisolekut ja võimekust maksta puuetega inimestele toetusi ja osutada teenuseid.

Põhijäreldus: Riik ei suuda igakülgset inimeste puudest tulenevaid lisakulusid hinnata ning sellepärast võib toetusi makstes osale abivajajaist tegelik abi ravimite ja abivahendite näol kättesaamatuks jääda.

RAHA MAKSTAKSE, KUID KAS SÜSTEEM KEDAGI KA AITAB, POLE SELGE.

Puuetega inimeste toetamine (2)

- **28%** nendest puuetega tööelistest, kellele üheks lisakulukuks ravimid, ei ole ostnud ühtegi retseptiravimit, 50% polnud soetanud ravimeid sama diagnoosiga, mille alusel neile määratud puue.
- **85%** nendest puudega tööelistest, kelle üheks lisakulukuks on määratud abivahendite soetamine või hooldamine, ei ole viie aasta jooksul riigi abiga ostnud mitte ühtegi abivahendit.
- Nendel puuetega inimestel, kelle üheks lisakulukuks POLNUD ravimid kulutasid retseptiravimitele enam kui need, kelle puhul riik oli ühe lisakuluna näinud ravimeid.
- Puuetega inimeste võimalused saada teenuseid omavalitsusest sõltuvad tema elukohast ning omavalitsustel on kulukas ja keeruline kujundada kompetents kõikide vajalike teenuste pakkumiseks.

Puuetega inimeste toetamine – soovitusel sotsiaalministrile

- **tulenevalt puuetega isikute suurematest kuludest ravimitele ja abivahenditele algatada muudatused ravimite ja abivahendite kompenseerimise süsteemi ümberkujundamiseks, nii et riik võimaldaks puuetega isikutele vajalike ravimite ja abivahendite ostmist senisest kõrgemate soodusmääradega.** Kuna Riigikontrolli analüüs puudutas vaid tööaliste puuetega inimeste toetamist ning kaht peamist lisakulu, siis analüüsida täiendavalt teiste eärühmade toetamise ja muude lisakulude kompenseerimise vajadust. Üheks võimaluseks oleks tagada abi kättesaadavus tööalistele puuetega inimesele näiteks omavalitsuste kaudu. Samal ajal kaaluda võimalust lõpetada puuetega isikutele igakuiste rahaliste toetuste maksmine.
- **valmistada ministeeriumis ette eelnõu, mis määraks, milliseid teenuseid ja millistest rahalistest vahenditest kohalikud omavalitsused puudega isikutele osutama peavad,** ning tagada ülevaade neist teenustest ja sellele kulunud rahast ning järelevalve kohalike omavalitsuste tegevuse üle. Eelnõu ettevalmistamise käigus kalkuleerida, kui palju teenuste osutamine sellises mahus maksma läheb, ning näha omavalitsustele selleks raha ette.

Töövõimetuspensionäride toetamine (1)

- **Põhisõnum:** Töövõimetute inimeste toetamise süsteemi peamiseks puuduseks on Riigikontrolli hinnangul, et
  - riik hindab inimese töövõimetust, mitte aga võimet teha muud tööd või õppida uus amet;
  - süsteem ei motiveeri töövõime kaotanud inimesi tööturule tagasi pöörduma, ligi 60% töövõimetuspensionäridest ei teeni mitte mingit tulu;
  - isikutele ei pakuta rehabiliteerivaid töö- ja tervishoiuteenuseid.
- **Positiivne sõnum:**
  - 41% töövõimetuspensionäridest (sh 100% töövõimetud) teenivad tulu, 10% tulu teenijatest teenib üle Eesti keskmise palga.
  - **Küsimus:** Kas ja mis ulatuses peaks riik töövõimetuspensionäre toetama?

Töövõimetuspensionäride toetamine – soovitused sotsiaalministrile

- Riigikontroll soovitas sotsiaalministril kujundada püsiva töövõimetuse hindamise süsteem ümber selliselt, et ennekõike hinnatakse isiku töövõimet, mitte aga töövõime kadu.
- Loobumata põhimõttest, et võimalikult suur hulk töövõimetuspensionäre võiks olla tööga hõivatud, tuleks Riigikontrolli arvates kaaluda töövõimetuspensionari maksmise sidumist isiku samal ajal teenitud tuluga. Selleks peaks kehtestama tulumaksimumi, mille teenimisel kaob isikul õigus töövõimetuspensionari saada.
- Samal ajal tuleb luua töövõime kaotanud isikute tööalase rehabilitatsiooni programm, mis võimaldaks ümberõpet ja looks eeldused naasta tööturule.

Tänan

